

Liikenne- ja viestintäministeriö
PL 31
00023 Valtioneuvosto
tanja.muller@lvm.fi
eliisa.reenpaa@viestintavirasto.fi

Asia: Saamelaiskäräjien lausunto Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävää ja rahoitusta arvioiva parlamentaarinen työryhmä LVM/1955/05/2015

Viite: Liikenne- ja viestintäministeriön lausuntopyyntö 10.3.2016

Lausunnossa on pyydetty lausunnonantajia lausumaan tehtävänannossa mainituista asioista:

- 1) Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävän laajuus, toteuttamistapa ja rahoituksen taso
- 2) Yleisradio Oy:n asema ja merkitys suomalaisilla mediamarkkinoilla
- 3) yhtiön merkitys demokratian, sananvapauden ja viestinnän monipuolisuuden sekä viestinnän riippumattomuuden kannalta ja
- 4) miten eduskunnan omistajaohjaus Yleisradioon toteutetaan

Saamelaiskäräjät lausuu asiasta saamelaisten alkuperäiskansa-aseman, saamen kielen ja saamelaisten yhdenvertaisuuden näkökulmasta sekä Yle Sápmín keskeisestä roolista edellä mainittujen ylläpitämisessä, kehittämisessä, edistämisessä ja säilyttämisessä.

1. Saamelaiskäräjien keskeiset esitykset Yle Sápmín aseman ja tehtävien kehittämiseksi ja turvaamiseksi

- Yle Sápmín aseman kehittäminen/muuttaminen Ylen organisaatiossa samankaltaiseksi kuin Svenska Ylen asema on
- Lakia Yleisradio Oy:stä tulee soveltaa ja tulkita siten, että saamelaisille perustuslain 17.3 §:ssä turvattu oikeus toteutuu myös käytännössä
- Yle Sápmille turvataan riittävät taloudelliset resurssit saamenkielisten uutis- ja ajankohtaisohjelmien ja lasten- ja nuortenohjelmien tuottamiseen kaikilla kolmella Suomessa puhuttavilla saamen kielillä (inarin-, koltan- ja pohjoissaameksi)
- Saamenkielisen ohjelmiston tuottaminen kaikilla Suomessa puhuttavilla saamen kielillä turvataan saamelaisten yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi
- Yleisradio Oy:stä annetun lain 7 §:ssä säädetty julkinen palvelutehtävä turvataan edelleen laintasolla. Laissa määritelty ohjelmatarjonta tulee saamelaisten ja saamen kielten osalta toteuttaa täysimääräisesti

2. Saamelaiset, saamen kieli ja saamelaisten oikeudellinen asema

Saamelaiset ovat Suomessa alkuperäiskansa, jolla on oma kulttuuri ja kieli. Suomen perustuslaki turvaa saamelaisille oikeuden ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan (PeL 17.3 §).

Kielellisiä perusoikeuksia toimeenpannaan saamen kielilaila (1086/03) ja siinä on erikseen määritelty saamen kielilain suojaamat saamen kielet, joita ovat inarinsaame, koltansaame ja pohjoissaame.

Suomea sitoo joukko kansainvälisiä sopimuksia, jotka turvaavat saamelaisten kielellisiä ja kulttuurisia oikeuksia. Saamelaisten, alkuperäiskansan kannalta yksi tärkeä ja merkittävä asiakirja on YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista, jonka Suomi on hyväksynyt ilman varauksia vuonna 2007. YK:n julistuksen alkuperäiskansojen oikeuksista 16 artiklan mukaan valtiot toteuttavat tehokkaat toimet, joilla varmistetaan, että niiden omistamat viestimet kuvastavat asianmukaisesti alkuperäiskansojen kulttuurista moninaisuutta. Julistuksen 15 artiklan mukaan alkuperäiskansoilla on oikeus kulttuurinsa, historiansa ja pyrkimystensä arvostukseen ja moninaisuuteen, joiden on asianmukaisesti kuvastuttava koulutuksessa ja julkisessa viestinnässä. Lisäksi julistuksen 13 artiklan mukaan alkuperäiskansoilla on oikeus elvyttää, käyttää, kehittää ja siirtää tuleville sukupolville historiaansa, kieliään, suullisia perinteitään, filosofiaansa, kirjoitusjärjestelmiään ja kirjallisuuttaan sekä oikeus nimetä ja säilyttää omat yhteisön-, paikan- ja henkilönnimensä. YK:n yleiskokous on hyväksynyt Alkuperäiskansojen maailmankonferenssina tunnetun yleiskokouksen korkean tason täysistunnon loppuasiakirjan (päättölauselma A/RES/69/2). Suomi osallistui loppuasiakirjan valmisteluun ja hyväksyi sen. Loppuasiakirjassa valtiot sitoutuivat toimeenpanemaan YK:n alkuperäiskansajulistuksen velvoitteita.

Saamen kieli on alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevan eurooppalaisen peruskirjan (SopS149/1998) mukainen kieli. Euroopan neuvoston ministerikomitea asiantuntijakomitean huomioihin viitaten on viimeksi vuonna 2012 kehottanut lisäämään tietoisuutta ja suvaitsevuutta joukkoviestimien avulla Suomen alueellisista ja vähemmistökielistä (RecChL(2012)2). Suomea velvoittaa myös Euroopan neuvoston kansallisten vähemmistöjen suojelua koskeva puiteyleissopimus (SopS 1-2/1998). Sopimuksen täytäntöönpanoa valvova ministerikomitea on kehottanut Suomea järjestämään lisätukea vähemmistöjen joukkoviestimille, mm. saamenkielisille viestimille, jotta vähemmistökielet olisivat asianmukaisesti läsnä painetuissa ja sähköisissä joukkoviestimissä (CM/ResCMN(2012)3).

3. Yle Sápmi ja Yleisradio Oy:tä koskevaan lakiin sisältyvä julkinen palvelutehtävä

3.1 Julkinen palvelutehtävä

Ylen saamenkielinen toimitus Yle Sápmi Inarissa toteuttaa saamenkielistä julkisen palvelun tehtävää. Se on Suomen ainoa saamenkielinen mediapalvelu. Yle Sápmi antaa arvoa yhteiskunnalle tuottamalla sisältöjä Suomessa puhutuilla saamen kielillä; inarin-, koltan- ja pohjoissaameksi. Se tuo yhteiskunnalliseen keskusteluun ja tietoon saamelaisten näkökulman. Yle Sápmi ohjelmatarjonnallaan tukee saamelaisten osallistumismahdollisuuksia tuottamalla ohjelmia saamen kielillä. Yle Sápmi osaltaan säilyttää saamelaiskulttuuria ja saamen kieliä tuottamalla saamenkielisiä ohjelmia. Yle Sápmi saamenkielinen ohjelmistotuotanto ottaa huomioon sivistys- ja tasa-arvonäkökohdat, se tarjoaa mahdollisuuden oppimiseen ja itsensä kehittämiseen. Lisäksi Yle Sápmi tarjoaa lapsille ja nuorille suunnattua saamenkielistä ohjelmistoa sekä saamen kielillä hartausohjelmia.

Saamelaisten mahdollisuudet saada luotettavaa tietoa omalla kielellään ovat parantuneet merkittävästi. Omakielten uutisten saaminen lisää uutisten luotettavuutta ja uutisoitavien

tapahtumien ymmärrettävyyttä. Luotettavan tiedon saaminen oikeaan aikaan omalla kielellä on erittäin merkityksellinen kehitys saamelaisten tiedonsaannissa.

Ylen tulisi huomioida Yle Sápmín tuloksellinen toiminta rahoituksessa nykyistä kattavammin ja ottaa huomioon se, että Yle Sápmi täyttää Ylen yhteiskunnallisia velvoitteita muutenkin kuin vain saamen kielten osalta. Yle Sápmi palvelee saamelaisten lisäksi koko suomalaista yhteiskuntaa. Yle Sápmín saamenkielinen ohjelmatarjonta lisää tietoutta saamelaisista, saamen kielistä, saamelaiskulttuurista, saamelaisten historiasta ja perinteistä. Yle Sápmín toiminta tässäkin suhteessa toteuttaa Ylen julkista palvelutehtävää tukemalla suvaitsevaisuutta ja monikulttuurisuutta. Yle Sápmín tuottamat saamenkieliset tv-uutiset kiinnostavat myös suomalaisia etnisestä tai kielellisestä taustasta riippumatta. Yle Sápmín tekstitetyt tv-ohjelmat antavat valtaväestölle ja saamen kieltä taitamattomille saamelaisille tietoa niin saamelaisista kuin muistakin alkuperäiskansoista. Yle Sápmín uutisisällöstä pääosa on pohjoissaameksi, mutta ohjelmasisältöä uutisissa on myös inarin- ja koltansaameksi.

Edellä on jo todettu, että saamelaisille on turvattu perustuslain tasolla oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Tämän tarkoituksen saavuttamiseksi saamelaisten oikeuksista muun muassa omakieliseen radio- ja TV-ohjelmistotarjontaan tulee turvata laintasolla. Jotta perustuslain 17.3 §:n tarkoitus toteutuu saamenkielissä mediatarjonnassa, tulee uutis- ja ajankohtaisohjelmia *tuottaa* kaikilla saamen kielillä saamelaisten omista lähtökohdista. Saamelaiskäräjät painottaa, että lakia Yleisradio Oy:stä tulee *tulkita ja soveltaa* siten, että perustuslain tarkoitus saamelaisten oikeudesta alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan täyden palvelun radio- ja televisio-ohjelmiston osa-alueilla toteutuvat käytännössä.

3.2 Yle Sápmín aseman kehittäminen

Yle Sápmi ei ole itsenäinen toimija, vaan alueradio. Yle Sápmi ei kuitenkaan toimintansa eikä yhteiskunnallisen merkittävyytensä johdosta toimi vain alueradiona. Saamelaiskäräjät esittää, että Yle Sápmín asemaa kehitetään ja muutetaan Ylen organisaatiossa samankaltaiseksi kuin Svenska Ylen asema on.

Yle Sápmi on yksi uutis- ja ajankohtaistoiminnan aluetoimituksista, mutta toiminta ulottuu saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelle ja palvelee ympäri Suomea asuvaa saamelaisväestöä. Toimitus tuottaa arkipäivisin saamenkielisiä uutis-, ajankohtais- ja kulttuurisisältöjä sekä lasten- ja nuortenohjelmia ja hengellisiä sisältöjä kaikilla kolmella saamen kielellä radioon, televisioon ja verkkosivuille. Kaikki sisällöt löytyvät myös Yle Arenasta.

Yle Sápmi käyttää kaikkia Suomessa puhuttavia saamen kieliä. Inarinsaame, koltansaame ja pohjoissaame kuuluvat Yle Sápmín lähetyksissä päivittäin. Saamelaiskäräjät pitää tärkeää, että Yle Sápmi lisää entisestään inarin- ja koltansaamenkielistä ohjelmatuotantoa. Yle Sápmín saamenkieliset radiolähetykset, yhteispohjoismaiset tv-uutiset Oddasat sekä Yle Sápmín tv-uutiset ovat olleet merkittäviä askelia omakielisen tiedonvälityksen kehityksessä ja ne ovat lisänneet saamen kielten näkyvyyttä ja kuuluvuutta. Tämä on osaltaan edistänyt saamelaisten yhdenvertaisuutta omakielisen uutis- ja ajankohtaisohjelmien saatavuuteen. Yle Sápmi on tuottanut ja tarjonnut kaikille ikäryhmille tarkoitettuja ohjelmistoja. Yle Sápmín verkkosivuilla on luettavissa uutisia kolmella saamen kielellä sekä suomeksi.

Yle Sápmi välittää tietoa saamelaisyhteisön elämästä, saamelaiskulttuurista ja siten vahvistaa saamelaisten kieltä ja perinteitä ja käsittelee aiheita saamen kielillä eri näkökulmista.

Saamelaiskäräjät pitää erittäin merkittävänä ja tärkeänä asiana, että Yle Sápmi tuottaa suurimman osan sisällöstään saamen kielillä poiketen muista pohjoismaisista saamen toimituksista, jotka julkaisevat esimerkiksi verkkouutisia pääosin valtakielillä ruotsiksi ja norjaksi. Yle Sápmin välineistä verkkosivu on tärkein uutiskanava.

3.3 Yle Sápmin asema saamen kielten elvyttämisessä

Yle Sápmi on oman perustehtävänsä tiedonvälityksen ohella toiminut koko historiansa ajan saamen kielten elävänä säilymisen ja nykyisin myös yhä enenevässä määrin saamen kielten elvyttämisen puolesta. Alle puolet saamelaisväestöstä puhuu saamea. Noin 65 % saamelaisista asuu suomenkielisessä ympäristössä eri puolilla Suomea saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Asuinympäristössä, jossa saamen kieltä ei kuule päivittäin, omakielisten uutisten ja muiden saamenkielisten ohjelmien tärkeys korostuu.

Yle Sápmin toimintakenttä on täysin erilainen, kun sitä verrataan Ylen muihin alueradioihin. Yle Sápmilla on vastuu ja suuri merkitys myös kirjallisen saamen kielen edistämisestä. Saamen kielistä inarinsaamea ja koltansaamea puhutaan lähes yksinomaan Inarin kunnan alueella. Tämä tarkoittaa, että kyseisillä kielillä ohjelmatuotantoa tarjoaa vain Yle Sápmi. Suomen hallituksen tekemään periaatepäätökseen (Vn periaatepäätös 3.7.2014 toimenpideohjelmaksi saamen kielten elvyttämiseksi) sisältyy mm. tavoite, että saamenkielinen mediatarjonta kaikilla kolmella saamen kielellä lisääntyy ja rajat ylittävä ohjelmayhteistyö Ruotsin ja Norjan kanssa lisääntyy ja tarjonnassa kaikki ikäryhmät otetaan huomioon.

Yle Sápmin resursseja tulee lisätä sekä järjestää lisää ohjelma-aikaa tv:ssä ja radiossa suhteessa koko Ylen yhteiskunnallisiin velvoitteisiin.

4. Inarin- ja koltansaamenkielinen ohjelmatarjonta

Kaikki Suomessa puhuttavat saamen kielet (inarin-, koltan- ja pohjoissaame) ovat häviämistä vaarassa. Niiden olemassaolo on uhattuna niin saamelaisten kotiseutualueella kuin koko Suomessa. Kaikki saamen kielet on luokiteltu UNESCO:n listaamien uhanalaisten kielten joukkoon. Yle Sápmi on ainoa media, jossa inarin- ja koltansaamea voi kuulla ja lukea päivittäin koko maailmassa, ja vastuu on täten suuri. Yle Sápmilla on osaltaan suuri vastuu siitä, että inarin- ja koltansaamet säilyvät julkisessa elämässä sekä kirjoitettuna että puhuttuna. Yle Sápmin ohjelmatuotannossa on lisäystä inarin- ja koltansaamen ohjelmien osalta, mutta Saamelaiskäräjien käsityksen mukaan ohjelmatarjonta ei vielä täytä Yleisradio Oy:lle asetettua julkisen palvelun tehtävää inarin- ja koltansaamen osalta. Eri saamen kielten ohjelma-aikaa tulee lisätä lisäämällä Yle Sápmin kokonaisuohjelma-aikaa, jotta ohjelmien lisäys ei vähennä muulla saamen kielellä tuotettua ohjelma-aikaa.

5. Yle Sápmin ohjelmatoiminta

Ylen hallintoneuvoston kertomuksesta vuodelta 2015 ilmenee, että Ylen saamenkielisessä tv- ja radiotarjonnassa on jatkanut myönteinen kehitys vuonna 2015. Ylen kertomuksen mukaan Ylen saamenkielisen toimituksen vuoden 2015 tärkein projekti olivat toimituksen tuottamat uudenlaiset palvelut, kuten saamenkieliset vaalipalvelut saamelaiskäräjävaaleista syksyllä 2015.

Saamelaiskäräjät on pitänyt tätä positiivisena ja oikeansuuntaisena kehityksenä. Tämän kaltainen päänavaus tukee saamelaiskulttuuria ja saamen kieltä ja identiteettiä.

Yle Sápmi toimittaa oman valtakunnallisen uutislähetysten. Viisi minuuttia kestävä uutislähetys arkipäivisin TV1-kanavalla näkyy koko maassa ja se on saanut laajan yleisön. Pohjoismaisille saamenkieliselle tv-uutisille on saatu vakituinen lähetysaika. Valtakunnallinen suomeksi ja ruotsiksi tekstitetty Oddasat-uutislähetys nähdään Yle Fem -kanavalla vakituksena lähetysaikana ja uusintana seuraavana päivänä.

Yle Sápmilla on jo vuosikymmeniä ollut keskeinen asema saamen kielten, kulttuurin ja identiteetin vahvistajana. Yle Sápmin uutis- ja ajankohtaistoimitus ylläpitää perinteistä sanastoa ja tuo myös esille uutta saamenkielistä sanastoa päivittäiseen kielenkäyttöön. Television ja radion lastenohjelmat tukevat saamelaislasten ja -nuorten kielellistä kehitystä ja vahvistavat heidän identiteettiään. Ylen kertomuksen vuodelta 2015 mukaan Yle Sápmin välineistä verkkosivu on tärkein uutiskanava. Yle Sápmin verkkosivujen käyntimäärissä on tapahtunut huima kasvu. Verkkosivujen käyntien määrä on kymmenkertaistunut neljän vuoden aikana. Vuonna 2015 Yle Sápmin verkkosivuja luettiin yli 25 000 selaimelta viikossa, vastaava luku edellisvuonna oli 14 000. Verkkosivujen lukijamäärä lähes kolminkertaistui toista vuotta peräkkäin.

Inarin- ja koltansaamesta on tullut vakituinen juontokieli pohjoissaamen rinnalle Yle Sápmin aamu- ja iltapäiväohjelmissa radiossa. Saamelaisia koskevia ajankohtaisia asioita, kuten Saamelaiskäräjien kokouksia ja eduskunnan lähetekeskusteluja tai asian käsittelyä on seurattu liveseurantana, mikä on tuonut reaaliajassa tietoa saameksi Yle Sápmin nettisivujen lukijoille. Yle Sápmi on kehittänyt palvelujaan internetissä ja uutisia voi lukea myös koltan- ja inarinsaameksi. Internet palvelee kaikkia saamelaisia, mutta erityisesti saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuvia saamelaisia.

5.1. Lastenohjelmat

Yle Sápmin lähettämällä saamenkielisillä lastenohjelmilla on merkittävä vaikutus saamelaislasten ja -nuorten oman kielen ja kulttuurin arvostukseen ja kielen käytön lisääntymiseen, ja merkitys korostuu vielä enemmän suomenkielisessä kulttuuriympäristössä. Oman kulttuurin ja oman kielen kuuleminen ja näkeminen mediassa auttaa osaltaan vahvan saamelaisidentiteetin muodostumisessa. Ylen kertomuksesta vuodelta 2015 ilmenee, että lasten tv-ohjelma Unna Junná tuotti ohjelmaa 30 jakson verran kolmella saamen kielellä eli saman verran kuin edellisvuonna.

Unna Junnán lisäksi televisioon tulisi saada muutakin saamenkielistä lastenohjelmaa. Saamelaisista yli puolet ja lapsista jopa 70 % asuu saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella, joten valtakunnallisen saamenkielisen ohjelmatarjonnan saaminen on tärkeää valtaväestön keskuudessa asuville saamelaislapsille ja -nuorille.

Saamelaiskäräjät kiinnittää huomiota siihen, että saamelaislapset tarvitsevat saamenkielisiä tv-ohjelmia ympäri vuoden. Yle Sápmille tulee osoittaa taloudellisia resursseja tuottaa palveluja eri mediasisäällöille ja mahdollisuuden tuottaa erilaisia sisältöjä ja lyhytvideoita Yle Arena -palvelun kautta jaettavaksi.

Yle Sápmi tarvitsee riittävät resurssit *saamenkieliseen lastenohjelmatuotantoon* sekä saamelaiskulttuurinmukaisten nettisovelluksien ja pelien tuottamiseen. Saamelaislasten yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi myös saamelaislapsille tulee tuottaa nettipelejä omalla kielellään.

5.2. Saamenkielinen nuorten ohjelmatuotanto

Yle Sápmi tuottaa nuorten aikuisten radio-ohjelmaa Sohkaršohkka. Sohkaršohkkan toimittajat tuottavat viikoittaisen radio-ohjelman lisäksi myös sosiaalisen median sisältöä muun muassa videoita festivaaleista ja muista tapahtumista. Vuonna 2015 ohjelman vakiotoimittajien lisäksi ohjelman tekemisessä oli mukana harjoittelijoita ja inarin-, koltan- ja pohjoissaamenkielisiä avustajia. Ylen kertomuksen vuodelta 2015 mukaan Sohkaršohkka on Yle Sápmin tärkeä radiokehityslaboratorio.

Saamelaiskäräjät korostaa perinteisen radiotoiminnan on tärkeyttä, mutta yhä suurempi osa saamelaisista ja erityisesti nuorisosta käyttää sosiaalista mediaa. Saamelaiskäräjät pitää tärkeänä, että saamelaisnuorilla on mahdollisuus saada monipuolista ohjelmatarjontaa sisältäen ajankohtaista tietoa sekä viihteellisiä nuortenohjelmia omalla äidinkielellään.

Saamelaiskäräjät pitää positiivisena asiana, että Yle Sápmi on jatkanut nuorille suunnattua saamenkielistä radio-ohjelmaa Sohkaršohkkaa, mutta valitettavana sitä, että saamenkielistä nuoriso-ohjelmaa ei ole televisiossa. Omakielisen ja nuorille tarkoitetun TV-ohjelman puuttuminen on merkittävä puute saamelaisnuorten kulttuuriselle ja kielelliselle identiteetille ja yhdenvertaisuudelle. Omakielisellä ohjelmatuotannolla on merkitystä sille, millaisen kuvan saamelaisnuoret saavat mediasta oman kulttuurinsa ja kieltensä hyväksyttävyydestä.

6. Yle Sápmin ääniarkiston säilyminen

Ylen kertomuksessa vuodelta 2015 on tuotu esille, että Yle Sápmin ääniarkiston digitointityö ja saamenkielisen Elävän Arkiston rakentaminen on aloitettu tammikuussa 2016 ja se rahoitetaan nykyisestä budjetista vähentämällä radiotuotantoa. Saamenkielinen Elävä Arkisto avataan saamelaisten kansallispäivänä 2017, kun Suomi täyttää 100 vuotta ja Yle Sápmi 70 vuotta. Tuolloin tulee myös kuluneeksi 100 vuotta saamelaisten ensimmäisestä pohjoismaisesta kokoontumisesta.

Saamelaiskäräjät pitää erittäin huolestuttavana sitä, ettei Yle ole antanut Yle Sápmille tarvittavia taloudellisia resursseja laajan ääniarkiston digitointityöhön. Yle Sápmin ääniarkistolla on suuri merkitys saamelaisille, mutta myös muille saamen kielestä ja kulttuurista kiinnostuneille. Arkisto on mittaamattoman arvokas. Aineistossa on kertomaperinnettä, musiikkia, kulttuuria, tapoja ja perinteitä. Aineistoa on kolmella saamen kielellä.

Saamelaiskäräjät on jo aikaisemmin kiirehtinyt Yle Sápmin ääniarkiston digitoimistustyötä ja esittänyt, että sitä varten Yle osoittaa riittävät taloudelliset resurssit. Saamelaiskäräjät uudistaa myös tässä yhteydessä esityksensä riittävien taloudellisten resurssien osoittamisesta Yle Sápmille kyseiseen työhön.

7 (7)
LAUSUNTO
24.3.2016 Dnro 169 /D.a.2/2016

Tiina Sanila-Aikio

Siiri Jomppanen

Puheenjohtaja

Kieliturvasihtööri

(Lausunnosta päätti puheenjohtaja Tiina Sanila-Aikio 24.3.2016)